

hanem igenis az mint vezértehetség helyes irányban képezendő, tovább fejlesztendő, mert ez adja meg az illetőnek saját karakterét, a másokkal egyik ember különbözik a másiktól, még az emberek átlagában is, annál inkább a képzés előre haladott fokán.

Minden embernek meg van a maga saját külön karaktere, mely épen a lelkében élő erők fejlettségéből áll elő, ebben rejlik eszelekvésének rugója, úgy, hogy jellemes embernél a cselekvés a belsőnek megnyilvánulása, a léleknek tükröje. Öntudatos ember nem eszelekszik másképpen, mint, ahogy azt neki belseje sugálja. Az nyilatkozik meg az ember eszelekményében a mi lelkében él; vagyis nála a cselekmény a belsőnek külsősége.

Azért nagy gondot kell fordítani a növendéknek helyes irányban való képezésére, hogy lelke-szive üdvös tanokkal legyen tele, s vigyázzni, örködni kell gondosan, hogy oda semmi veszedelmes ne ferközzék, a mi őt megroththatná.

Ez az úgynevezett jó szellemben való oktatás-nevelés; helyes elvek szerint üdvös tanokra oktatni az ifjú elmét és azok szerint nevelni. Az oktatásnak és nevelésnek együtt kell járnia; azért a mi intézeteink tan- és nevelő-intézetek egyszerre, ahol az elméletnek megfelelően neveltetik a gyakorlati élet számára az ifjú. Az oktatás és a nevelés együtt jár, sohasem választjuk el egyiket a másiktól. Épen úgy, mint a vallástalanban az erkölcsen egyezik a hittannal. A hittan előadja, hogy mit higgyünk, az erkölcsen pedig, hogy hogyan éljünk hitünk szerint. Az úgynevezett független morált mi nem fogadjuk el; hittől nem függő erkölcsöt nem ismerünk, azt elképzelni sem tudjuk.

Miño ellentét lenne a független morál a jellemes ember fogalmával? Hiszen a morálban épen a jellem maga nyilatkozik meg. A morálban az nyer kifejezést, ami az ember lelkében él; a morál jellemes embernél a belsőnek külsősége.

Ez keresztény tan, a mi ki van fejezve Jézus szavaiban; nem az megy be menyeknek országába, aki mondja, hogy Úram-uram! hanem az, aki eszeleksi Atyám akaratát. (Máté.) Szent

Pál (a rómaiakhoz) szerint nem a törvény hallgatói igazulnak meg, hanem a törvény eszelekvői. Szent Jakab pedig int, hogy legyünk az ígének nemcsak hallgatói, hanem eszelekvői; szerte a hit eszelekedetek nélkül holt. A Szent Atyák is így tanítottak. Nagy-szent Gergely pápa mondja: Ille etenim vere credit, qui exercet operando, quod credit. (Hom. 26.) Vera etenim fides est, quae in hoc, quod verbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim, quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: Qui confitentur, se nosse Deum, factis autem negant (Hom. 29.)

Kell, hogy az ember tetteiben, eszelekvényében az nyerjen kifejezést, ami lelkében, belsejében él. Az ilyen jellemes ember; az ilyenről tudjuk, hogy mivel van dolgunk; ez pedig fontos. Menryi mindenféle bajnak, kellemetlenségnek vetetnek eleje úgy egyeseknél, mint a közeletben, ha az emberek nyílt jellemmel, őszintén és bizalommal állanak egymással szemben! A jellemes ember meggyőződése szerint beszél és eszelekszik, attól nem áll el, nem inog nádszál módjára, kitért nem makacsul, hanem józan ésszel; mert hiszen a makacsság nem a jellem következettsége, hanem akaratosság sokszor a helyes belátás dacára. A józan ész, a helyes belátás ellen való makacs önfajosság kihívó magatartásával bosszankodást kelt és kárt okoz sokszor nagy — esetleg országra szülő dolgokban is. Elég szomorú példa van rá. Ez nem jellem, nem a helyes nevelés következménye. Ilyeneknek nem szabad kikerülni a mi intézeteinkből, hol a leghelyesebb elvek és tanok szerint nyeri kiképzését az ifjúság az igaz kereszténység isteni rendszerében. Ez tökéletesebb minden másnál, mert egyedül isteni. Eszerint tanítunk az iskolának minden fokán a legalsótól a legfelső tanulmányokig, mert az ifjúság képzésének szervi egységben kell fejlődnie előlül végig. Így képződnek a valódi jellemek, igaz keresztények, nemes honfiak, minőknek nevelése intézeteinknek feladata.

Mert nem akárminő jellemképzésről van szó iskoláinkban, hanem keresztény és hazafias

jellemről, amely Jézus isteni nyomdokain jár és aszerint halad; mert Jézus az emberiség legjobb tanítója s egyúttal örökre ideálja; a valódi nagyságok az ő tanításán nőttek, az ő iskolájából kerültek ki nálunk is és mindenütt mindenkor. Az ilyenekkel szóba lehet állani, dolgot lehet igazítani.

Mindenkor voltak és vannak ma is jellemes emberek, a kiket elismerés és tisztelet vesz körül; szükség is van az ilyenekre mindenkor, az van főképen ma, a mai élet zürzavarában, amikor a magán- és közállapotok úgy össze vannak zándorodva, hogy abból esakis valódi jellemmel lehet kibontakozni, aki képes maga iránt bizalmat kelteni s a bizalomból hasznosan működni a közjóra.

Ezt a munkát, a jellemképzés munkáját végzik tanáraink, végzik abban a szellemben, a mely intézeteinket egész lényegökben áthatja, az igazi kereszténység és nemes hazafiság szellemében. Isten segítse tanárainkat ebben a szép és nagy munkában.

Az erdélyi róm. kath. státus gimnáziumainak tanárait XI. kongresszusukon a főtanácsnokság nevében üdvözlöm és munkálkodásukra Isten áldását kívánom.

A gyűlés élénk tetszéssel fogadta a státusi előadónak és az isk. főhatóság képviselőjének ezen szép, eszmékben gazdag beszédjét és az elnök indítványára elhatározta, hogy azt egész terjedelmében jegyzőkönyvébe iktatja. Ugyanez elhatározta el az elnöki megnyitóra nézve is Erdélyi Károly dr. ajánlatára, aki dicsérrel emelte ki annak a kozmopolita és vallástalan francia iránnyal szemben hangoztatott korszerű aggodalmát.

Ezután Péter János dr. a következőkben terjesztette elő kimerítő titkári jelentését:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Az erős egyesületi életnek nemcsak a közgyűléseken kell nyilvánulnia, hanem szükséges, hogy a határozatok az életbe is átmenjenek, megvalósuljanak. Szemfényvesztések tarthatnánk minden összejövetelt, fényes felszólalásokat, amelyek a közgyűlés termén kívül ismét

kérdem, nem tapasztaltatok-e, hogy az az érzés, mely akkor átjárt titeket, valami egészen különböző attól, a melyet egy jeles felelet, tanáraitok dicsérete, egy szép felévi bizonyítvány, egy jutalomkönyv vagy szülőitek dicsérete okozott?

Tudom, bizonyosan tudom, hogy soknak közületek voltak ilyen boldog percei. Tudom, hogy soknak közületek bevilágított lelke, az az Isten-emberi élet, melynek az a boldog érzélem csak előhírnöke, csak bevezetése s melyet a ti s a mi legjobb, legalázatosabb, legodaadóbb barátunk, Jézus, bennünk állandóvá, zavartalaná akar tenni!

Igen, sőt azt is kívánja, azután is vágyik, hogy a ki eddig nem is visszhozta az önfeláldozását, a ki nem is vallotta be hibáit, a ki nem is volt a szent áldozástól boldog, a kinek nyugalmát rossz gondolatok, képek s a felelem százféle alakja bántotta, nyugtalanította, azt akarja, hogy jövőre az is mind boldog, mind jó kedvű, mind az ő meghítt barátjává legyen.

Krisztus barátjai! Isten benső barátjai! Lehet ennél elragadóbb valami?

Lehet felelelőbb, mint tudni, tapasztalni, hogy a világ Alkotója magához ölel, hogy a Mindenható kész akárkikor segítségünkre járni, bennünket minden jóban támogatni, Ő, a ki mindenre bír hatalommal, Ő, kinek véghetetlen hatalmát, a határtalan szeretet kormányozza! Mi mindenre képes az, kinek legmeghittebb, legbensőbb barátja, ilyen hatalmas, ilyen szép, ilyen magasztos lélek!

Sokat olvastatok a baráti szeretetről, hogy hogyan áldozza fel életét a hű barát barátjéért! Tudom, ilyen történetek az én szivemben is könnyeket fakasztottak, sőt szememben is. — Bizonyára ti is tapasztaltatok ilyen meghatottságot. Lám! Ezekben a történetekben ember áldozta fel magát emberért. De Jézusunk Isten-ember, ő Isten, ki csak értünk, hogy velünk lehessen, vette fel az emberi alakot, csak egő szive készítette, hogy az idők végéig itt lakjék közöttünk.

Viszonzottok édeseim ezt a lángoló szeretetet; tartsátok távol magatokat a tisztátalan beszédektől, könyvektől, a rozszak társaságtól, óvjátok meg tiszta szíveteket, s ha már boldogságát feldúlta a gonosz ellenség, állítsátok azt helyre; s ha ez megvan, kérlek mindenre, a mi előttetek drága, menjetek a kis Jézushoz, ki úgy mint ti, volt 9, 10, 11, 12, 15, 18 éves s aki mindenivel gondolkozásához s korához képest beszél, barátokhoz, menjetek s karjaiba hullva kérjétek, fogadjá el a ti baráti szíveteket, öleljétek őt át lélekben, esókoljátok meg őt, s igérjétek meg, hogy Hozzá a tisztaságban, a gyöngédségben hívek maradtok.

Ugy-e egymás között is barátoktok s a jó barátok egymást segítik, — ha egyiket beteg, meglátogatójátok, talán egy kis ajándékkal is, meglepétek, tegyétek ugyanazt Isteni barátotok. Menjétek Hozzá, különösen mióta egyedül van, beszéljétek el szívetekben örömeiteket, bánataitokat, születeket, testvéreitek bajait; ha va-

laki bántja, ajánljátok fel látogatásokat, imáitokat engesztelésül, ha van valaki, kit a rossz útról vissza tudtok téríteni, segítsetek Jézusotoknak ebben a munkában, s szerezzetek szívemet, jó tetteitekkel meglepetést. Így tesz a jó barát barátjával.

Nem régebben az Úr Isten szeretete s az ő róla való hasonló gondolkodás megnyitotta egy felségs fiatal ember szívét előttem, s az enyémét előtte. Tudjátok e mit írt nekem. Szórolszóra ezeket:

„Nincs kedvem bölcsekedésre. Csak érzek, de lát-e csak ez? Avagy nem a legnagyobb, a mire ember képes?

Barátom, én az utóbbit hiszem. A szeretet a legnagyobb belátás s a legnagyobb hatalom. Minden más erő csak arra való, hogy táplálja az élő szeretetet. Így érzek én is, ez az én hitvallásom.

Nekem szeretet kell.

Első sorban az Isten s az Istennek szeretete. Aztán pedig az emberek szeretete. Ez az én levegőm, vizen és tengeren. E nélkül élni nem tudok, s ezért voltam boldog levelének olvasása közben.

Boldog voltam, mert érzem, hogy az én testvérem szereti az Istent, szereti embertársait, s közöttük engem is.

Testvérem, nagyon boldoggá tett ezzel engem; s a szeretetére méltó viszonzásul fogadjá el a szívemet.

Mondjak-e még többet is?

meg nem esendülnek, hogy maguknak életet kérjenek. Ebből a szempontból kívánok a választmány működéséről való beszámolásképpen tájékoztatást nyújtani egyesületünknek az utolsó közgyűlés óta folytatott működéséről, még pedig tekintettel az előttünk álló hosszú tárgysorozatra minden kitérést mellőzve.

X. közgyűlésünket 1903. ápr. 15-én Kézdivásárhelyt tartottuk. Ennek jegyzőkönyvét az elnökség tudomásul vétel végett felterjesztette püspök úr öngyméltóságához. Tudomásul vette a státus mlt. igazgatótanácsa is, mely 1903. szept. 14-iki gyűlésében elismeréssel nyilatkozott gyűléseinkről. „Örömmünkre van látni azt a komoly munkásságot — így szól a leirat, — a tanügyi érdekei iránti odaadó szolgálatkészséget, amely a kongresszust oly előkelő színvonalon tartja s annak az érdekelt körökben már is tekintélyt adott”. Együttal azon óhaját nyilatkoztatta, hogy, ha a közgyűlés tárgyalásai külön megjelennek, juttasson az elnökség abból minden igazgatótanácsosnak 1 példányt.

A közgyűlés jegyzőkönyvét és a felolvasott dolgozatokat a kézdivásárhelyi tanári testület egy füzetben kiadta, úgyhogy ezen az úton összesen kartársaink tudomást szerezhetnek azokról. Egyébiránt azt megelőzőleg hivatalos lapunk a Közművelődés is közölte rendre-rendre. Ezen felolvasások általában véve olyan természetűek voltak, amely külön elnöki vagy választmányi intézkedést nem tettek szükségessé. Elegendőnek tartottuk, hogy a hivatalos kiadvány útján mindenkire nézve hozzáférhetőkké váljak.

Különösebb intézkedésre anyagi érdekeink ügyében volt szükség, mivel a mult közgyűlés 7 pontba foglalt határozattal utasította az egyesület vezetőségét a megfelelő eljárásra. Ennek következtében a választmány megbízta Csiky Miklós és Wagner Sándor tagtársakat, hogy egy emlékiratban dolgozzák ki a státus tanárságának a fizetésrendezésre vonatkozó kívánságait, még pedig oly időben, hogy késünk még az 1903. évi státusgyűlésen tárgyalniuk legyen. Nevezett tagtársaink a megbízásban eljártak s az egyes intézetektől kiállított adatok szerint

És valljon lehet-e ennél többet mondani? Látjátok ez egy szerető baráti szív megnyilatkozása egy gyalog ember iránt.

Tegyétek ezt Üdvözítőikkkel!

Adjátok oda ajándékba barátságotok jeléül szíveteket, érzelmeiteket!

És az iskolában alakuljatok eucharisztikus testvéreletekké, főnök nélkül, szabályok nélkül, gyűlések nélkül. Legyen barátságotok egy-egy láncszeme annak a hatalmas láncnak, mely az eget, az Úr Jézust, az ő jó Anyját, a szenteket s az Isten felé törekvő embereket összefűzi.

Szójjatek krisztusi barátságot előbb kevesek, utóbb mint több társtokkal, tiszteljétek meg barátságokkal tanáraitok közül azokat, kikhez magotokat közelebb érezitek, legyen az iskola-társas eucharisztikus barátsága hatalmas szövetséggé, mely a felsőbb osztályokban, az egyetemen, s az életben is erősen fűzze össze azokat, kik Istent szeretik, kik az Úr Jézusnak s egymásnak adják szívüket!

Legyen ez az ifjúsági kongresszus az erdélyi kath. intézetek nevelői életében egy új korszak hajnala, legyen az önmagáról megfelelő, magát teljesen odaadó Üdvözítő szelme, a tanári kar és tanuló barátságának, a tanulók eucharisztikus szövetezésének forrása, a középiskolai nevelési reformnak gyakorlati inaurációja.

Ez az új szellem éltesse a székelly főváros új főgimnáziumát.

Bochkor Mihály, dr.

kimutatták, hogy a státus az állami segítségnek fokozottabb mértékben való megterhelése nélkül tudhatna segíteni a tanárság helyzetén, illeleg a fizetéseket az állami tanárok fizetése szerint egészíthetné ki. Ezen emlékirat egész terjedelmében olvasható a X. gyűlésről kiadott évkönyvben.

A mlt. igazgatótanács az emlékiratban kifejezett felfogást magáévá tette és megvalósíthatása érdekében lépéseket tett a vall. és okt. miniszteriumnál. Erre nézve az 1904. nov. 17-én tartott státusgyűlés elé terjesztett igazgatótanácsai jelentésből olvashatjuk, hogy az igazgatótanács a státusgyűlés felhatalmazása alapján a vall. és okt. miniszteriumnál lépéseket tett. Erre nézve a jelzett jeletésben olvashatta is minden tagtársunk, hogy státusunk összesen 300.000 korona állami segítséget kért, hogy tanárai helyzetén segítsen. A miniszterium még 1904-ben meg is ígerte, hogy a törvényhozás felhatalmazását fogja kérni, hogy az erd. róm. kath. státus középiskoláiban működő tanárok fizetése feljavíttassék. Az előzetes általános előkészítés és elvi megállapodások összefoglalására a szükséges előkészítő munkálatok meg is indultak.

Hasonló jóindulattal találkoztunk a mlt. igazgatótanács részéről azonnal megvalósítható kívánságaink tekintetében. A nyugdíjtörvény a fenntartó hatóságnak jogot ad, hogy a nyugdíjalapba fizetendő összegért a tanárok fizetéséből 2%-ot levonhasson. Mivel ezelőtt ezen összeg levonása januárra és februárra esett, azon kívánságunkat fejeztük volt ki, hogy a mlt. igazgatótanács az állami adó módjára havonkénti részletekben vonassa le. Ebbe az igazgatótanács szívesen bele is egyezett és a megfelelő intézkedést az adóhivatalnál megtette.

A határozat 3. pontja azt a kívánságot fejezte ki, hogy ahol a szerződés szerinti állami segítség már teljesen ki van utalva, az állammal kötött szerződés pontjai a tanári fizetésekre is hajtassanak végre. A méltóságos igazgatótanács ezen kívánságra nézve akkor mindjárt úgy nyilatkozott, hogy a szerződés szerinti állami segítség csak Gyulafehérvárra van kiutalva teljes összegében, hol az előléptetést két tanárra nézve meg is tette. Az 1904. nov. 17-én tartott státusgyűlés elé terjesztett igazgatótanácsai jelentésből pedig azt olvashatjuk, hogy a fokozatok betöltése a brassai gimnáziumnál is megtörtént.

Működésünk továbbá arra irányult, hogy az 1904-ik évben Csiksomlyóra tervezett közgyűlésünket előkészítsük. Ezen ügygel több választmányi gyűlés foglalkozott; a tanári testületekkel is érintkezésbe léptünk. Azonban mikor már majdnem a gyűlés napja előtt állottunk, váratlanul közbejött akadály: két felolvasónak viszályozása miatt a gyűlést el kellett halasztani, mivel annyira megcsontult tárgysorozattal nem volt érdemes föllepni.

1905. jan. 28-án tartott választmányi gyűlésünk újból fölvette a fonalat, hogy legalább az 1905. évre vonatkozólag összejövetelünket megtarthassuk. A csiksomlyai és marosvásárhelyi gimnázium tanári testülete egyenlő szíveséggel szolgáltattak fel, hogy körükbe gyűjtsük össze egyesületünk tagjait. Mi azonban, hogy részt vehessünk az örömmünnepen, melyet a marosvásárhelyi gimn. tanári testülete iskolája új épületének felavatása alkalmával ül, ide terveltük gyűlésünket.

Mielőtt ezen jelentést bezárnám, kegyeletes érzéssel kell megemlékeznünk azon tagtársainkról, kiket többé sorainkban meg nem látunk. Czeine István brassai, Mihalovics Béla és Ráduly Simon udvarhelyi tanárokról, kik életük virágjában hagyták itt a küzdelmekkel, gondokkal telt földi életet. Iktassuk meghatott

ézzéssel jegyzőkönyvbe emlékeztetük s munkás életükből merítsünk ösztönt, hogy épen oly lakadattal kitartással szolgáljuk a nemzeti és vallásos oktatás ügyét, mint ők, áldottemlékü kartársaink.

Ebben bátorokdtam vázlatosan beszámolni egyesületünk működéséről. Nem feltűnő és bámulatra gerjesztő eredmények ezek, de tekintetbe véve azon szerény eszközöket, melyekkel céljaink kivételében rendelkezhetünk, egyelőre megnyugtatók. A közgyűlésnek lesz feladata, hogy újabb célok kitűzésével a választmány elé a munkásságnak új irányát szabja. Ezzel befeljezve a jelenteni valók sorát, kérem ezen jelentés szives tudomásul vételét.

A titkári jelentést a gyűlés általános helyesséssel tudomásul vette és elhatározta annak a jegyzőkönyvbe való fölvetelét.

Az elnök most a távollevő pénztáros helyett jelentette, hogy az egyesületnek két alapító tagjától befizetett tagsági díjak takarékpénztárban helyeztetek el; továbbá, hogy a kongresszuson résztvevők részére kedvezményes vasúti jegyeket kért, de azokat most a rendes szokás ellenére meg nem adták.

A hivatalos jelentések és felszólalások megtörténte után elnök fölhívására Erdélyi Károly dr. kolozsvári főgimn. igazgató érdekes előadást tartott: „A hazugságról az életben és különösen a középiskolában” címen, amellyel az összes jelenlévőknek figyelmét teljesen lebilincselte. A francia Dupras vizsgálataiból indult ki és pontos lélektani kutatással megállapítva a hazugság helyét a didaktikában és etikában, sokoldalú alaposággal tárgyalta azt és bemutatta mint lelki diszpozíciót, mint psychopathologiai tünetényt és mint az életnek meg az iskolának szokásos jelenségét.

Zajos tapsall honorálta és dicsérte a figyelmes hallgatóság a tudós igazgatónak világos és élvezetes értekezését, amelyért az elnök, amidőn arra elismerő szavakkal kiegészítéskép reflektált, forró köszönetét nyilvánította, és azt a gyűlés jegyzőkönyvbe is kifejezte.

A második előadó Kárpis János, gyulafehérvári tanár volt, aki részletesebben szökölt ifjúságunk testi neveléséről. A mai kor iskolai rendszereiben a testi nevelésnek kellő történelmi megvilágításával meggyőzően fejtegette annak föltétlen szükségességét, hogy iskoláinkban az intenzív szellemi foglalkoztatással szemben megfelelően intenzív testi nevelés állítandó. Kifejtette, hogyan kell az ifjút teste értékének igazi öntudatára ébreszteni, azután hogy ugy iskolai, mint társadalmi úton miképp hassunk oda, hogy a szülők otthon a házi nevelésben fiaik testének egészséges kifejlődését a természetnek megfelelően gondozzák, továbbá hogyan fordíthat minden tanár a tanításban és iskolai nevelésben kellő figyelmet és munkát a szellemmel párhuzamosan tanítványi testének az intelligens kiképzésére, s végül javaslataival kapcsolatban tanulságos megjegyzéseket tett az iskolai egészségügyre, a szorosan vett testgyakorlásra és a tornaversenyekre vonatkozólag.

A tetszéssel fogadott előadáshoz előző Püspök úr öngyméltósága szökölt és fölhióta az előadót, hogy sok üdvös és kivihető javaslatát rövid indítványokba foglalja össze. A tornaversenyeken való részvételre nézve az elzárkózásnak nem híve, csak erkölcsi szempontból kellően védve legyenek az ifjak.

Az elnök egyes kérdéseket kivenne a testi nevelés köréből és más tárgy keretében tárgyalná. Az érzékiség elleni védelmet illetőleg pedig felhívja az előadót, hogy ezt a jövő kongresszuson részletesebben fejtegesse.

Erdélyi Károly dr. örömmel jelenti, hogy ez utóbbira nézve a kolozsvári tanári kör

egy finn orvosnak a művét lefordította és azt az ifjuság rendelkezésére bocsátja; ő majd szívesen küld belőle minden státusi iskolának egy-egy példányt, amit a gyűlés hálás köszönettel fogadott.

Soó Gáspár, székelyudvarhelyi igazgató óhajtanónak tartja, hogy a tanítás egyhuzamban való tartásának a kérdése már egyszer oldassék meg. Az elnök azonban úgy találja, hogy ezt a kérdést teljes alaposítással itt most nem tárgyalhatják, azért legjobb lenne, ha az előadó ezt a Közművelődésben közreadná és aztán ennek alapján minden tanári testület a módszeres értekezleten beszélné meg. Czimbalmos József is a tanári testületekre bízta ennek megbeszélését, hogy aztán véleményüket záros határidőre küldjék be.

Pál István, státusi előadó fontosnak tartja az előadó előterjesztéseit és semmit sem hagyva ki belőlük.

Püspök úr önagyméltósága ismétlen óhajta a pontosabb formulázást, mert a dolgok egyszeri hallomására nem lehet megegyezni. Próbálnak meg aztán ezen eszméket megvalósítani és egységes lenne a ped. eljárásuk, azért is az előadó másnapra foglalja össze javaslatait és terjessze elő.

Ezután 10 percnyi szünet után Marthy Pál marosvásárhelyi rajztanár tartott szabados szép felolvasást „A művészet az iskolában” címen. Az előadó a gyermeki lélek fejlődésének mély pszichológiai ismeretével fokozatos előhaladásban tárgyalta a művészi obszerváló képesség és ezzel kapcsolatosan az ábrázoló tehetőség fejlesztésének teljes folyamatát, annak alkalmas módjait és célhozvezető eszközeit.

Az élénk tetszésben részesült előadáshoz első sorban Holló Károly, kolozsvári rajztanár szólott, aki mindenben helyeselte az előadottakat. Szerinte a művészeti nevelést minden iskolában sürgősen be kell vezetni. A keresztülvitelhez szükségesek:

1. Az általános kötelező rajztanítás létesítése, heti 2–3 órában az elemi- és az egyetem II. éveig, itt olyan tanárjelöltek részére, akik a szaktárgyakkal kapcsolatos művészettörténeti szemléltető ismeretek nyújtására hivatottak.

2. Az általános művészettörténet összefoglaló tanítása (és nem csupán klasszikus művek) még pedig vagy az V.—VIII. o. heti 1, vagy a VII.—VIII. o. heti 2 órában, amelyet a rajztanár végezne mindig szemlélet alapján.

3. Az egyes tantárgyakkal kapcsolatos művészeti szemléltető oktatás végig az egész középiskolán és általában az oktatás egész vonalán, mindenkor arra ügyelve, hogy a bemutatott képek vagy reprodukciók, ha már a művészeti értéktől el kell (esetleg anyagiak miatt) tekinteni egyik-másik esetben, legalább hibátlan rajznak a szemléltetésére legyenek alkalmasak. Ezenkívül az egyes szakok, különösen a történelem és a filológia behatóbban foglalkozzanak a szemléltetéssel, s a bennük tárgyalt korok művészetének ismertetésével.

Abban az esetben, ha a javasoltak a tanterv revízióig kihivetők nem lennének, óhajtanó, hogy különös rendelkezésekkel minden lehető megtéssék a jelzett cél elérése érdekében a görög-pótló rajzórák beosztásával és a szükséges műemlékek reprodukcióinak beszerzésével.

Az indítványozó a művészeti nevelésre vonatkozólag két értekezést is bocsátott közre: 1. „A művészeti nevelés és rajztanítás,” 8° 50 l. és 2. „A művészeti oktatás és rajztanítás legújabb mozgalmaira vonatkozó megjegyzések,” 8° 68 l. s ezeket a kongresszus tagjai közt szétosztotta, a miért neki e helyen is hálás köszönetünket nyilváníthatjuk.

Wolf Károly az államiak állásfoglalását óhajta bevárni, de Holló szerint azok már elfogadták a kötelező rajzoktatást.

Az elnök rámutatva arra, hogy tanáregyesületünk már régóta (1899.) foglalkozik a művészeti nevelés kérdésével, ismétlen ajánlja a művészeti reprodukciók és diapozitiv képek fokozatos beszerzését. Legjobb lesz egy szorozatot egybeállítani és közzétenni.

A gyűlés a művészeti nevelésre vonatkozó javaslatokat elvben és a mennyire most a gyakorlatban is kivihetők, általános helyesléssel elfogadta.

Továbbá is még a művészeti nevelésről folyt az eszmecsere Wolf Károly, csiksomlyói tanárnak az újabb tanterven és a reá vonatkozó utasításokon alapuló módszertani előadásából kifolyólag, a melyben osztályról osztályra pontos rendszerezéssel vizolta: „A görög-helyettes rajztanítás”-ban követendő helyes eljárását.

Holló Károly szerint a felolvasó csak a saját gondolatait adta elő, ő pedig javaslatokat is adott. A görög-helyettes rajz tanítását illetőleg nagy vita folyik a két nézet között: 1) a szakszerű rajztanítás folytonos precizitással az ornamentális rajzolásban, és 2) a nevelés általános szemléletét is szem előtt tartva a tárgyak szemléletén alapuló rajzoltatás. Az állami hivatalos tanfolyamon az utóbbi mellett foglaltak állást. A kurzusnak célja azonban csak az volt, hogy az utasításokat gyakorlatilag magyarázza, de e tekintetben még végleges döntés nincs.

Bándi Vazul mintegy felvilágosításképp megjegyzi, hogy eddig nagyjából vonalakat rajzoltattak, most pedig az új módszer szerint tárgyakat; s mivel az elemi isk. tanterv már ez újabb módszer értelmében adatott ki, azért Holló Károly óhajta, hogy ezt a gimnáziumban is fokozatosan folytatni kell.

Az elnök szerint az előadó a görög-helyettes rajz tanítására nyert megbízásának a mai tanterv és utasítások alapján kimerítőleg megfelelt, s ha majd változnak az utasítások, akkor újabb útbaigazítást fogunk keresni. Majd Bándi Vazulnak, aki a görög és görög-helyettes órák beosztására nézve várt útbaigazítást, azt válaszolta, hogy ez az ügy teljesen az egyes intézetek körébe tartozik.

A tárgysorozat következő pontjában Czimbalmos József, marosvásárhelyi tanár hivatalos megbízásból körültekintő és tárgyilagos bírálatot ismertette a matematikai tankönyveket. Holló Károly és Kroll Rudolf a Lóky-féle Geometria érdekében szólnak, amely, igaz, hogy terjedelmesebb, de ezen nem csupán az iskolának szóló könyvből, amelyet kiváló elismerés illet meg, a szükségeset mindig ki lehet választani.

Az elnök utalva arra, hogy itt nem végleges kiküszöbölésről van szó, hanem a megállapodás azért szükséges, hogy a tankönyvajánlások az igazgatótanácsnak irányadóul szolgáljon, a megbeszélésnek eredményeképp kimondja, hogy a számtanokra nézve a Bozoky és Sutáky-féle tankönyvek, továbbá a Borossy-féle Algebra és Geometria, azután a Lóky-féle Geometria használhatóságuk szempontjából a tanításban megfigyelendőek.

Ezzel a november hó 3-án tartott közgyűlés este 8^{1/2} órakor beveződött és azután folytatódott a kongresszus november hó 4-én d. e. 9^{1/2} órától kezdődőleg.

Háger József, marosvásárhelyi tanár volt az utolsó előadó, aki „Az iskolai fegyelmezés”-ről érkezett. Szépen kidolgozott előadásából csak szemelvényesen olvasott fel. Prak-

tikusan fejtegette az egyöntetű eljárást, az órák közötti fülügyletet, azután a fegyelmezésnek hivatalos módjait és eszközeit, különösen hangoztatta a testi büntetésnek káros voltát, amelynek ritkán van javító hatása.

Az elnök a zajos tetszéssel honorált előadásra utalva fölémlítette, hogy ezt a tárgyat már sokszor vették ugyan föl, de a fölolvás most igen ügyesen csoportosította annak tényeit és használható gyakorlati elveket is bőven tárgyalt benne. Föltűnt azonban, hogy olyan nagy súlyt fektetett a testi büntetésre, azért is kötelességének tartja azt hangoztatni, hogy ez a státus iskoláiban még elvétve is alig fordul elő, mert az igazgatók minden alkalmat megragadnak annak megakadályozására.

A kongresszus szorosán vett tárgysorozata, amelynek minden egyes előadását élénk figyelemmel kísérték a jelenlévők, ezzel kimerült. Most következtek az indítványok:

1. Varga Sándor székelyudvarhelyi hiteltanár indítványozza: tegye magává a kongresszus azt az elvet, hogy, míg a nyugdíjszabályzat revíziója folytán a korán özvegyesre jutott tanárnak ellátásáról gondoskodni az erd. rkath. státus középisk. elhalt tanárok özvegyeit testületenkint havi 7 K. segélyben részesíti. — A gyűlés Miss Olivér, Holló Károly, Péter János dr. és Soó Gáspár hozzászólása után az elnök ajánlataira a javaslatot elvben elfogadja és reálizálás végett az egyes tanári testületekhez utalja.

2. Erdélyi Karoly dr., kolozsvári igazgató indítványa: Az erdélyi róm. kath. státus középiskoláiban működő tanárok Egyesülete kérje föl a Szent István Társulat igazgatóját, hogy a brassói gyűlésen 1902-ben megpendített „Katholikus Költői Anthologia” eszméjét, amelyet elnöksége útján tudomására hozott már, ne ejtse el, hanem lehető rövid idő alatt valósítsa meg. — A gyűlés az indítványt általános helyesléssel elfogadta.

3. Azután Erdélyi Karoly dr. még indítványozta: Tanáregyesületünk kérje föl a Szent István Társulat igazgatóját, hogy Endrödi S. „A magyar költészet kincsesháza” c. anthológiájának mintájára vállalkozzék „A magyar prózairodalom kincsesháza”-nak kiadására. — A praktikus javaslat élénk tetszéssel találkozott és elfogadták.

4. Burger Artur, székelyudvarhelyi tanár azt javasolta, hogy kérjék meg a státust, legyen tekintettel a tanárok áthelyezésénél arra, hogy az áthelyezett az illető testület más tagjainak a fizetési fokozatban való előlépési rendjét meg ne zavarja. — A gyűlés Bándi Vazul és Miss Olivér hozzászólásával elvben ugyan helyesli, de most nem tartja kivihetőnek a javaslatot, majd a fizetések végleges rendezésénél fog ez a terv is reálizálódni.

5. Burger Artur továbbá feljuttja a szertárak duplumok útján való gyarapításának az indítványát, amelyhez a gyűlés hozzájárult.

6. Kárpiss János, gyulafehérvári tanár indítványa: kérjék föl a státust, hogy a tanárok elodázott véglegesítéseivel nyugdíjügyük elintézését ne hátráltassa, mert, — amellet hogy ebből a státusnak semmi haszna és előnye nincs, — az igen kellemetlen dolog és belőle az illetőknek (mivel a 4% hátralekos kamatot a nyugdíjilletmény után fizetniök kell, még pedig az állami nyugdíjalapnak) evidens anyagi kárak van, azért az alkalmas emberek a rendes tanári illetmények kiutalásával egyidejűleg véglegesítsék. — A gyűlés Miss Olivér, Czimbalmos József és különösen az elnök pártoló hozzászólása után a javaslatot elfogadta.

5. Miss Olivér, marosvásárhelyi tanár a köv. határozati javaslatot terjesztette elő: a

kongresszus kérje föl az isk. főhatóságot, hogy a megüresedett tanári tanszékek betöltésénél a pályázók folyamodását az illető tanári testületekhez véleményezés végett küldje le és azok meghallgatásával egészítse ki a tanári testületeket. — A közgyűlés többek hozzászólásával, minthogy az államnál sínes az ilyen véleményezésnek megfelelő hatálya, nem kíván élni ezzel a joggal.

8. Azután Pál Antal elnöknek volt a tanácskönyvek ajánlására praktikus javaslata, amely mellett Pál István statusi előadó teljesen annak szemellenéz szöveget, kiemelve annak aktualitását, amennyiben egy rendszeresen összeállított tankönyvjegyzék az isk. főhatóságnak szakszerű utbaigazításul és támogatásul szolgálhat. — A gyűlés tehát elnök helyesléssel elfogadta ügybuzgó elnökének azon indítványát, hogy minden tanártestület kiküldvén egy-egy szaktanárt, állandó tankönyvvizsgáló bizottságot alakítsanak.

9. Kárpiss János előadta a testi nevelésre vonatkozó javaslatait: 1) Minden künnlakó tanuló állapítsa meg a háziarendjét, mutassa be azt az osztályfőnöknek, hogy arányos legyen otthoni szellemi és testi foglalkozása. 2) Az osztályfőnök őrizze ellen azt, hogy a tanulóit szülei otthon sok magánórával meg ne terheljék. 3) A tánc-tanulás lehetőleg a tanulói éveken kívül essek. 4) A dolgozatoknak készítésénél követendő egészséges eljárás megbeszélését a jövő kongresszus tárgyalja tüzzük ki. 5) Adjon a status az intézeteknek szabad kezét arra, hogy az egyfolytában való tanítást a helyi viszonyok követelményei szerint gyakorlatba vehessék. 6) A gyengébb idegzetű tanulóknak nem való igazolt olvasmányokat egyöntetűen egészséges eljárás végett regisztráljuk a *Közművelődésben*. 7) Az érzéki-elleni védelemnek módjait a jövő kongresszuson beszéljük meg. 8) Közöljünk értesítőinkben lehetőleg a testi nevelésről szóló értekezéseket, amelyek a tanulóknak és szülőiknek szólnak. 9) A status kérje föl az iskolaorvosokat, hogy a tanulókat minden tanév elején egész testükben pontosan vizsgálják meg és ezen vizsgálatok rendszeres adatait bocsássák megfelelő ped. eljárás végett a tanári testületeknek rendelkezésére. A szegény beteg tanulókat pedig ingyen gyógykezeljük. 10) Vegyük föl a jövő gyűlés tárgyalású azt, hogy miképp óvjuk meg tanulóinkat a szesz italoktól és a dohányzástól. 11) Óvjuk az ifjakat kornak vagy szervezeti fejlődésnek meg nem felelő testi túlterheléstől. 12) Közöljünk értesítőinkben test-, erő- és ügyességfejlődési adatokat még pedig a VIII. oszt. ról (l. székelyudvarhelyi főgimn. ért.) és egy más osztályról is évről-évre folytatólagosan. 13) Legyünk óvatosak a testgyakorlás alól adandó fölmentéseknél. 14) Alakítsunk minden intézetben tornakört és játszótársaságokat, s szerezzünk ezeknek társadalmi úton megfelelő alapokat. 15) Használjuk fel a testgyakorlatokat hazafias és egyéb ünnepek rendezésénél. 16) Ne zárkózzunk el egészen sem az országos, sem a kerületi tornaversenyektől. Rendezzenek esetleg a status iskolái bizonyos időközökben más-más intézetnél versenyeket, amelyekhez az alap és a költségeket társadalmi úton megszerezhetjük. — A gyűlés többek hozzászólásával elvben helyeselte ezeket, s a mennyiben gyakorlatilag a status isk. szelleme szerint kivihető, elfogadta.

10. Pál Antal elnök a gyakorlati tanárképzésre tett még igen üdvös és kivihető javaslatot, hogy a status is megfelelő alapítványokkal kepezze ki a maga tanárait. — A gyűlés ezen hasznos indítványt elvben helyesléssel elfogadta és a püspök úr önmagáért óhajára, aki részletesebb proposíciókat kívánt, az elnök szí-

vesen magára vállalta ez ügyben az előadói tisztet.

Az indítványok után következett a tisztujtás. Zajos éltetéssel és ügybuzgó munkásságuknak magasos elismerésével a lelkesült gyűlés egyhangulag újból megválasztotta a volt tisztviselőket, akiket Bándi Vazul kért föl tisztüknek további lelkes betöltésére.

Végül elhatározták, hogy a jövő közgyűlést Csíksomlyón fogják megtartani még pedig Soó Gáspár ajánlatára Husvét idején tekintettel a tankönyv bírálati megbízatásnak aktuális volta, amelynek eredményességét Püspök úr önmagáért minden tanári testületből küldendő hivatalos megbízott által óhajtott biztosítani.

Az elnök még ráutalt arra, hogy a jövőben a főhatóság közbenjárásával fog fordulni a kongresszusra szóló kedvezményes vasúti jegyek elnyeréséért; azután pedig zárószavaiban tartalmasan összegezte a kongresszus szorgos munkájának hatását és eredményét, s hálás köszönetet fejezte ki a kongresszus nevében Püspök úr önmagáért azért, hogy a tanároknak közgyűlését magas megjelenésével nemcsak megtisztelni méltóztatott, hanem abban eszmével, irányításával tevékeny részt is vett.

A kongresszisták zajos és lelkes éljenzése között szólt föl az erdélyi püspök. A kongresszus hasznos és eredményes működésén érzett örömeinek adott őszinte kifejezést azon forró óhajattal, hogy a jó Isten tartsa meg a tanári testületek közti egyetértést a vallásos és hazafias nevelés és tanítás javára. Végül indítványozta, hogy a jövő gyűlés tárgysorozatába inkább kevesebb pont veendő föl, semhogy az alaposan készült előadásokat meg kelljen rövidíteni, és ezt az elnök figyelmébe ajánlotta.

Az elnök tetszéssel és tapsal fogadott kegyes fölhasználás után az elnök hálásan megköszönte a vendégeknak figyelmes részvételt, azután a főgimn. igazgatónak és a tanári testületnek szíves fogadását, a jegyzőkönyv hitelesítésére Zlamál Ágost és Kárpiss János gyulafehérvári tanárokat kérve föl, tüntető éltetés közt a gyűlést d. e. 11 $\frac{1}{2}$ órakor bezárta.

Ilyen szépen, összhangzatosan, eredményesen folyt le Tanáregyesületünknek Marosvásárhelyt tartott XI. közgyűlése.

(k.j.)

H I R E K.

— **Püspök urunk önméltósága** a statusgyűlés befejezése után 16-ikán, az esti gyorsvonattal Kolozsvárról Budapestre utazott a püspöki konferenciára.

— **Személyzetiek.** László Domokos köszvényesremetei kaplán jobbágyfalvi helyettes lelkésznek nevezetett ki, és helyébe Tallós Jenő ujmisés küldetett segédlelkésznek és hitelemzőnek.

— **A Kath. Legényegylet hangversenye** nagyon szép közönséget vonzott az Európa szálló dísztermébe. — És aki ott volt, nem csalódott várakozásában, mert a műsor pontjai szépen sikerültek. Először Bartalis József gimn. tanár tárogatózott zenekar-kísérettel: valami megmagyarázhatatlan, edesen kínos érzés fogja el a lelket, mikor a tárogató megszólal; belopja magát hangja a lélekbe, megrázza az ember egész valóját, ha az, aki kezeli, tud vele bánni; — Bartalis pedig hivatott kezelője a hangszernek. A kíséret — szerencsére — elég halk volt arra, hogy hibáit ne igen lehessen észrevenni. A

közönség alig tudott betelni a hatással, lelkes újrázással és hosszas tapsal jutalmazta a szép előadást. Ezután Labud Józsefné, Lakner Margit, Szilágyi József és ifj. Lőrincz István énekeltek Resch L. György székesegyházi karnagy harmonium-kísérete és vezetése mellett szebbnél-szebb dallamokat. Igaz, hogy karéknél a fül csak az összhangra figyel s a szólamokat nem igen kísérheti érdeklődéssel; de itt az összevágó előadásban is meg kellett találnia az embernek azt a minden erőltetés nélkül széles registerben járó, tiszta, csengő szopránt, amellyel Labud Józsefné a közönséget gyönyörködtette, amelynek éljenzése és tapsa nem is szűnt meg, míg ráadásul néhány darabot nem énekeltek. Majd Roska Miklós dr. lépett a közönség elé és Szabó Jenőnek „Még egyszer” című hosszú, nehéz költeményét szavalta ismert művészetével, megrázó erővel és hévvel.

A műsort egy rövid vígjáték fejezte be: „Az egyetlen leány.” A minden jelenetében igazán komikus darab előadásáról elismeréssel kell szólanunk, mert a szereplők mind jól állottak meg a helyüket, sőt némelyikük igazán többit nyújtott, mint amennyit vidéki műkedvelőktől várni lehetne. A szereplők jól alakítottak: a legidősebb leány szerepében Bigner Ida mutatta be igaz tehetséget; olyan otthoniasan mozgott a színpadon, mintha csakugyan saját házukban lett volna; férje, a hidegvérű, számító Gomojto Mátyás (Ince Ignác) igazán ügyes társa volt. A második leány (Kerniker Mariska) pompásan mutatta be azt az asszonyi fogást: hogyan főzi le a diühösködő férjét az élelmes menyecske azzal, hogy viszont feltékenységgel bosszantja; a harmadik leány Paszku Angela volt; természetes, mesterkéletlen játéka, kedves modora mindenkinek tetszett; völegénye szerepét Török József töltötte be. Grund Lujzika volt a negyedik leány, a szíves, egyenes lelkű, kellemes leányka, akit atyja alakoskodása komikus helyzetekbe sodor udvarlójával (Nagy Lajos) szemben. Szász Emma az ötödik leány rövid szerepét alakította, igazán ügyesen adva a nagyon szerelmes leánykát. A bizalmaskodó, mindenki felett bíraskodó, kissé tolatkodó, de hűséges szolgá szerepében igazi tehetséget mutatott be Oprea Gyárfás s állandóan vig hangulatban tartotta a közönséget. A végére hagytam a főszerep személyiségét, Szotyri Józsefet, aki az apa szerepében igazán olyan alakítást nyújtott, amelyet műkedvelőtől vajmi ritkán lehet látni. Temperamentuma, mozdulatai, hanghordozása, arcjátéka hivatott komikusra vallottak és sokszor kellett hosszasan megállania játéka közben, hogy a közönség hangos tetszésének és derültégének lecsillapulását bevárja. A vig hangulatba hozott közönség éljenzése és tapsa közben a fűrgő ifjúság egy pillanat alatt kihordta a székeket, hogy hely legyen a reggelig tartott táncra, amely a mulatságot befejezte.

— **Nagy szíves szerencsétlenség.** F. hó 15-ikén reggel 7 $\frac{1}{2}$ órakor az Arad felől Gyfehérvárra érkező személyvonat Gyfehérvár közelében a Maroson épült vasúti hidtól csekély távolságra — állítólag a mozdony tengelytörése következtében — a hatalmas töltésről leszaladt. A pályatest teljesen összerongálódott, mintegy 8 személykocsi összetört, huszonkét utas — köztük kettő halálosan — megsebesült. A borzító katasztrófa színhelyén az első segélyt Balogh ezredorvos nyújtotta, kinek nagy segítségére voltak a hordágyakkal és kötözésekkel gyorsan megjelent derék utász katonák. Az ő támogatásával lehetett a sebesülteket a maga idejében és kellő módon részint a vasúti állomáshoz, részint a városi kórházakba beszállítani.

A máv-nak a szerencsétlenségéből óriási kára van s még nagyobb is lehet az esetleges kártérítésekért. A katasztrófára vonatkozólag egyik olvasónk az alábbi józú levelet küldte be nekünk:

Tkts Szerkesztő Uram!

Jól tudom azt, hogy a fehérvári „ujdoná-szok” már annyira ellátták a „Közművelődést” a városunk határán lejáró vasúti tragédiára vonatkozó új, újabb és legújabb hírekkel, hogy ezeknek a szegény, szárnyaszegett, lassan vánszorgó írka-firkáknak immár csak a papirkosárban lehet helyük; de azért én mégis reménykedem, hogy az a „Földiekkel játszó égi tünemény” ügy — ahogy, annyira — a menyire mégis csak elkápráztatja annak a „kutyanyelv” után futkosó nyomdász gyerekeknek a szemét s engem, illetőleg soraimat — mint valami hizott kaesát — oda röpít a kiadó úr asztalára. A többit aztán majd eligazítják a szerdők stb. stb. . . .

Az isteni Gondviselés, vagy ha egyik-másik „modern” olvasónak jobban tetszik, a „veletlen” ügy akarta, hogy a vonat kikiklása után mintegy 40 percel a szerencsétlenség színhelyére érkezem, és láttam ott vánszorgó, siránkozó, jajgató ember-gomolyag között egy katonaköpenybe burkolt, hosszalábú, magas alakot, aki hol egy ferfit, hol egy nőt simogatott, ölelgetett, vizgalt, íbatortott, kötözött, egy szóval mondva: alaposan ellátott mindenkit, aki keze-ügyébe esett.

Érdeklődtem az iránt a gólyalábú ember iránt, aki szakadatlanul izgett-mozgott, jobbra-balra futott, s mikor már kézzel nem bírta, mint egy generális, harsányon kiabálva, lélek-szakadtáig „vezényelt.” Nekem azt mondták, hogy Balogh ezredorvos a neve. Végre befuródtam a hivatalos urak közé s szem és fültanuja voltam a következő — megszívlelésre méltó jelenetnek.

Mikor az a hóri-horgas doktor egy percre megállt, hogy aráról a csorgó izzadságot letörölje s lankadni kezdő karjaiba a munka folytatásához egy kis új erőt gyűjtson, hozzálépett az egyik kollégája s azt kérdezte tőle, hogy: „mit tegyünk azzal az erős fiatal román emberrel, kinek karja kifacamadott s mégsem engedte magát gyógykezelésnek, pedig családos ember?”

— Nem-e? Hát ezek a báméskodók mire valók? Kapassa le a kollega úr, illessze helyére a karját, alkalmazzon kötést s aztán hagyja, hogy menjen Isten hírével.

„A törvény nem engedi; erőszakoskodni nem lehet, nem szabad.”

— Hát azt megengedi, hogy örökös nyomorék maradjon s mint koldús tengesse életét stb? stb?

A míg a két orvos illetén képen vitázott, a mi emberünk elhagyta a katasztrófa színhelyét, s egyszerűen beállott publikumnak s mint ilyen eltorzult pófával kiabálta, hogy őt az a „hocule nyámsz doftor” meg akarja esalni.

— Hogy-hogy?

— Hát úgy, hogy most hamarjában meggyógyít, aztán nekem kiszúrják a szememet nyolc napszámmal, vagyis adnak 4 frt. 80 krt; ellenben, ha munkaképtelen nyomorék maradok, legalább is ezer forint kártérítést kell fizetniök! (sic.)

És ez a kis tragikomédia nem az ugynevezett sötét Afrikának legsötétebb zugában, hanem Mországnak Érdélynek nevezett részében, Gyféhérvár közvetlen közelében a zavaros Maros folyó balpartján történt.”

Státusunk gyűlése.

F. hó 16-án reggel 10 órakor vette kezdetét az erdélyi róm. kath. státusgyűlés. Reggel 9 órakor ünnepélyes Veni Sanctét mondott a kegyesrendiek templomában Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök fényes segédlettel. A szent misén jelen voltak a státusgyűlés világi és egyházi tagjai teljes számban. Azonkívül nagy közönség foglalta el a templomban fenmaradt helyeket. Delelőtt 10 órakor gróf Béli Ákos indítványozta a státusgyűlésnek, hogy a püspököt küldöttésgé hívja meg. Ennek a küldöttésgének tagjai voltak Heppes Miklós kir. táblai tanácselnök vezetése alatt br. Rudnyánszky Béla, Gidófalvy Gergely, Pál Antal, Beteg Sándor.

Mikor a püspök lilaszínű talárral, csillogó aranykeresztjével a róm. kath. gimnázium dísztermének középső aijában megjelent, lelkes, erős éljen harsant fel, öszinte üdvözlésűl a rendkívül népszerű főpásztorának.

A státusgyűlésen a következők jelentek meg: Meghívott: 67 egyházi, 134 világi. Összesen 201. Megjelent: 41 egyházi, 52 világi. Összesen 93.

Egyháziak: Bárány Lukács, dr. Fejér Gerő, Gidófalvy Gergely, Császár Károly, Ferenczi Károly, Bándi Vazul, Pál Antal, dr. Koródy Péter, Rettégi Géza, Fejér Manó, Márton Andor, Csiky János, dr. Ujfalussy József, Veress Lajos, László János, dr. Bilinszky József, Péter József, Balázs Ferenc, dr. Hirschler József, Sebestyén Mózes, Bajna Ferenc, dr. Erdélyi Károly, Butyka Sándor, Müller János, Papp János, dr. Balázs András, Sneff József, Rancz János, Hosszu Ferenc, Török Ferenc, Héja Kálmán, Zlamál Ágoston, Tamási Áron, Kovács Lajos, Lány Gyula, Pál István, Szabó György, dr. Vajda Gyula.

Világiak: Gidófalvi Géza, Merza, Lajos, Torma Miklós, Novák Ferenc, dr. Mály István, Török Bertalan, br. Jósika Gábor, gr. Béli Ferenc, br. Rudnyánszky Béla, Dörgö Albert, gr. Bély Kálmán, Heppes Miklós, Betegh Sándor, Szász Béla, Deák Ignác, Betegh Miklós, gr. Eszterházy Kálmán, br. Jósika Lajos, dr. Zakariás János, dr. Hinlender Ernő, Embery Árpád, dr. Menyhárt Gáspár, Szvačina Géza, Ágoston Lajos, Vajna Gábor, Bartha Ignác, Boeskor Mihály, Mikó Árpád, Ugron Gábor, Keszó Béla, Simai Gergely, Stepán Miksa, Angyal József, br. Apor János, gr. Bély Ákos, Szentkirályi Gyula, gr. Eszterházy Miguel, Endes Miklós, Soó Gáspár, Oelberg Gusztáv, Pap Farkas, Haller Gusztáv, Betegh Imre, Cseh Vilmos, Matskássy Pál, Mész Olivér, Künnle Tivadar, Mélik István, br. Bornemissza Elemér, dr. Farkas Lajos, br. Bálint József, Lázár János, Miksa Imre, br. Huszár Károly.

Majláth püspök elfoglalván helyét az elnöki pódiumon, pontban 10 óra 10 perckor megnyitotta a gyűlést s a következő beszédet tartotta:

„Dicsértessék az Ur Jézus Krisztus!

Mélyen Tisztelt Státusgyűlés!

Az Ur Jézus szentséges nevében szeretettel üdvözlöm az ideai státusgyűlésre összesereglett egyházi és világi képviselőket. Segítséggel hívtuk a Szentleket, az Ur Jézus kegyelme legyen velünk, hogy a mai napon is jó munkát végezhessünk.

Nem tehetem, hogy a státusgyűlést megnyisszam anélkül, hogy meg ne emlékezzem a magam részéről is azon súlyos veszteségekről, melyeket a mi státusgyűlésünk a lefolyt éven átél. Kornis Viktor gróf az igazgatótanácsnak alelnöke, Mohay Sándor, Bíró Béla, az igazgatótanácsnak tagjai költöztek át az örökkévaló-

ságba. Hiszen az igazgatótanács jelentésében megemlékezett ezen férfiakról, de élénk emlékezetben vannak ezek nálunk is. Kornis a jószágok, szeretetreméltóságuk s áldozatkészégnek mintaképe, Mohay Sándor, aki az ő éles elméjével sokszor világot vetett tanácskozásainkra, Bíró Béla mindnyájunknak jó embere volt. Legyen szabad az ő emlékeükre a magam részéről legalább e néhány rövid szót szentelni és legyen szabad arra kérni a státusgyűlést, őrizze meg kegyelettel ezen kiváló férfiak emlékeit.

De nemcsak halottakról kell megemlékeznem. Sokan vannak, akik távol maradtak a státusgyűléstől, részint beteség, részint más akadályok miatt. Az elsők között legyen szabad megemlítenem, hogy a mélyen tisztelt státusgyűlésnek alkalmá legyen értük is imádkozni és a jó Istent kérni, hogy egészségüket adja vissza és tartsa meg számunkra. Az egyik Szabó József, akit súlyos betegséggel látogatott meg a jó Isten s ő ezt példás türelemmel visel.

Tegnap erősítettem meg az Ur Isten kegyelmével és részesítettem a szentségek vigasztalásában. Mint a 15-ös bizottság elnöke nagyon sokat használt a státus ügyein; lelkeknek jó-ságával és szellemének képességeivel lebilincsel mindnyájunkat. A másik Nemes János gr., aki közel szomszédunkban nagyon nehéz betegségben van, rosszul esik, hogy nem láthatom itt, aki kitaró volt s itt szokott ülni az első padban, mindig szivesen eljött gyűléseinkre és ha kath. ügy előmozdításáról volt szó, sohasem zárkózott el, a mint tapasztaltuk a közel multban is a nagy Nemes-alapítvány tárgyalásnál. Kérjük a jó Istent adja vissza státusgyűlésünknek e két erős támaszt.

Még egy dologról kell jelentést tennem. Olyan az idők járása, hogy örvendetest nem igen mondhatok. A mi kedves világi elnökünk, a kit a státusgyűlésnek felszólításából és egyhangu határozatából értesítettem arról, hogy a státusgyűlés nem fogadta el lemondását, azt írja, hogy lemondásához ragaszkodik, mert a világi elnöki tisztet nem tartja csak megfizetésnek, sine curának, hanem nagy gondnak és ő nem érzi magát arra képesnek, hogy ezt a nagy gondot magára vegye és felelősségét viselje. Legyen szabad kérnem a státusgyűlést, hogy ne vegye tudomásul a világi elnök ezen lemondását. (Helyeslés minden oldalról), mert bizunk abban, hogy azt az odaadó munkát, melyet eddig nekünk szentelt ezután sem fogjuk nélkülözni. Addig a míg ő Excellenciája egészsége teljesen helyreáll, alkalma lesz a státusgyűlésnek épen ezen gyűlésből kifolyólag egy munkabíró, erejét teljes odaadással ügyeinknek szentelő alelnököt választani.

Ezen rövid elnöki előterjesztések után kérem a tisztelt státusgyűlést, hogy az igazgatótanácsnak évi jelentését vegye tárgyilagos bírálat alá, hiszen nem azért jöttünk össze, hogy egymásnak hizelegjünk és szépet mondjunk, hanem az öszinte és tárgyilagos bírálat által ügyeinket előbbre vigyük. (Helyeslés.)

A státusgyűlést megnyitottnak nyilvánítom.*

A püspök szép megnyitó beszédje után felállt Ugron Gábor, hozzájárult a püspök úr indítványához, mely azt tartalmazta, hogy br. Jósika Samut kérjék fel az elnöki tiszt további viselésére. Továbbá indítványozza Ugron Gábor, hogy üdvözlje a státus Várossy Gyula kalcsoai érseket, a magyarországi episkopatus szemefényét érseki kinevezése alkalmából.

Az indítványt az elnök püspök is magáévá teszi és szíves örömet járul hozzá.

Ezután a püspök jegyzőknök fölkéri dr. Ujfalussy József apát kanonok és Szamosi János dr. egy. tanárt. A jegyzőkönyv hitelesítésére föl-

kéri a püspök Vajda Gyula, Papp Farkas és Matskássy Pál tagokat.

Künnle Tivadar dr. a 15-ös bizottság előadója az igazgatótanács jelentését kezdi meg. Bejelent a gr. Kornis Viktor, dr. Mohay Sándor és Bíró Béla elhalálozását, kik nagy horderejű munkássággal mozdítottak elő a státusz javát, előrehaladását. Örömmel indítványozza, hogy Majláth püspököt üdvözlöljék, kit Ő felsége valóságos belső titkos tanácsossá nevezett ki. A közgyűlés viharosan megjelenti a püspököt.

Soó Gáspár indítványozza, hogy néhai Kornis Viktor gr. alelnök helyett válasszon a státuszgyűlés alelnököt, ki megossa az elnöklő püspök fardalmát, nehéz munkáját. Soó Gáspár gr. Beldi Ákos ajánlja, kit megjelenez a közgyűlés, s elfoglalja a helyét a püspök oldalán. Gr. Beldi Ákos megköszöni a bizalmat, elnézést kér s megígéri, hogy lelkiismeretesen tölti be állását.

Ugron Gábor felszólal az ellen, hogy Haller Rezső jogtanácsos után az igazgatótanács Haller Gusztáv ügyvédet nevezte ki, mint a kinek alkalm volt előzetesen a státuszjogi ügyeit megismerni. A jogtanácsosi állást eddig a státuszgyűlés töltötte be. Az igazgatótanács helytelenül járt el, mert elvette a státuszgyűlés jogát a választásra vonatkozólag. Pál István védelmezi az igazgatótanács álláspontját, de az Ugron indítványát fogadták el nagy szótöbbséggel, mely szerint egy évig Haller Gusztáv mint helyettes tölti be a jogtanácsosi állást s egy év múlva választ a státuszgyűlés jogtanácsost.

A gyűlés további lefolyásáról jövő alkalommal számolunk be.

TANÜGY.

Az „Alsófehérmegyei róm. kath. tanítóegyesület”

f. hó 7-én tartotta őszi közgyűlését Magyar-Ígenben.

A majdnem teljes számban megjelent tagok reggel 9 órakor szent misét hallgattak, melyet a helyi plebános Sánta János olvasott. — Ennek végeztével a helyi róm. kath. népiskola tágas és célszerűen berendezett tantermében tartott órárend szerint a helyi plebános úr gyakorlati tanítást a hittanból a parancsokról. Ezt követte Tömli János tanítása, ismertetve az első osztályos tanulókkal az „n” betűt. Mindkét tanítást a későbbi tanulságok bírálat alapján teljesen sikerültek nyilvánítottat.

Dr. Kóródy Péter pápai kamarás, theolog. tanár mint egyesületi elnök tartotta tartalomszerű és tanulságos megnyitó beszédét, melyben a tanítói hivatásról és annak megbecsüléséről értekezett.

Elénk állította a tanítói hivatás magasztosságát és buzdított Krisztus Urunk példájára: a gyermekek szeretetére. Egyben nem hallgatta el az erkölcsi és fizikai nehézségeket, a melyekkel a tanítóknak meg kell küzdeni és kívánta, hogy a tanítók fizetése az ügynevezett kezelő hivatalnokok fizetésével, mint posta-, vasúti tiszték, adóhivatalnokok stb. egyenlővé tétessék. Kívánta az előléptetést vezértanítókká, segéd- és tanfelügyelőkké. Végül a tanítói állás sikeres betöltése érdekében állandó tanulmányozásra serkentett.

A nagy érdeklődéssel hallgatott megnyitó Imets F. Jákó apátkanonok úr indítványára, egész terjedelmében jegyzőkönyvből fog iratni.

Azon körülménynek, hogy király Ő felsége kegyelmes főpásztorunkat val. belső titkos tanácsossá kinevezte, jegyzőkönyvileg adott a gyűlés örömeinek méltó kifejezést. Nem különben

hálás köszönettel vétetett püspök úr Ő nagyméltóságának magas leirata, melyben megköszöni a meghívást, a gyűlés lefolyására sikert kíván s egy neveléstani pályatétel kitűzésére husz koronát küld.

Nehéz János kir. tanfelügyelő levélben üdvözlöi a közgyűlést és sajnálja, hogy másirányú elfoglaltsága miatt nem jelenhetik meg. Olvasatott az utolsó gyűlésről elmaradt pályatétel szakszerű bírálatát, melynek alapján a pályadíj Szász Károlynak ítéltetett.

Szász Károly ismertette röviden a kath. iskolák új tantervét és indítványozza, hogy annak részletes ismertetésének eszközzésére kéressék fel az erd. róm. kath. tanítóegyesületek szövetségének elnöksége.

A pénztáros jelentése után a jövő gyűlés helyéül Túr jelöltetett ki.

Az indítványok során határozatotott, hogy ezután évenként csak egy gyűlés tartassék, mely pedig tavasszal.

Közgyűlés után hazafias ünnepség keretében a tanító testület tagjai és az iskolás növendékek megkoszorúzták az 1848. október 28-iki 187 magyarigeni magyar vértanú emlékoszlopát, melyen résztvettek a tanügyi barátai, hatóságok és polgárság nagy számban. Az iskolás növendékek a közönséggel együtt énekeltek a Himnusz és Szózatot, e mellett hazafias költeményeket is szavaltak.

Kóródy Péter dr. elnök a tanítóegyesület babékoszorúját a következő beszéd kíséretében tette le:

„Olyan korban élünk, Tisztelt Gyülekezet, amiód minden eszközt és alkalmat fel kell használjunk arra, hogy hazafias érzelmeinknek kifejezést adjunk. Nem tüntetünk mi senki ellen, de igenis tüntetünk magyar hazafiságunk, honfiai érzelmeink mellett.

Szomorú idők emlékét őrzi ez az oszlop. Akkor a magyarnak sok ellensége volt úgy e hazában, mint a hazának határain kívül. Ellensége volt elsősorban a bécsi kormány, de erről most nem akarunk többet mondani. De ellenségei voltak itt benn a hazában, a hon határai között azok, kiket a magyar föld szívesen ölelt kebelére, kiket a nemzet egyenjogú testvéreivé fogadott, kiket szabadságának részeseivé tett, de akiket egy közös ellenség eddigi jötevőivel szemben rítul kihasznál, felrevezetett és testvérei ellen üszített. Azok, akik a magyarnak ez időben barátjai voltak, azok távol voltak. Nem élünk nekünk ez alkalommal feltépni a behegedt sebeket; hisz a magyarnak nem szokása szívében bosszúérzést táplálni, a magyar egy szabad nemzetnek csak nemes érzelmeit: a megbocsátást, a feledést ismeri.

Annak a 187 magyarnak, T. Gy., kiknek a honfiai kegyelet ezelőtt 17 évvel ezt az emléket állította, egyetlen bűne az volt, hogy magyar volt. Dehát édes Istenem, bűn az, hogy valaki magyar? Bűn az, hogy hű fia a hazának? Bűn az, ha valaki ragaszkodik ahoz a földhöz, melyet ősei karddal szereztek, vérről öntöztek és oly sok vizslá és balszerencse közt karddal őrizték meg?

Ezt a 187 magyart ezelőtt 57 esztendővel csak egy közös érzés lelkesített, szabadnak ismerni e hazát, szabadnak annak minden egyes polgárát. Nem akart senkit kizárni a szabadság levegőjének élvezetétől. De a fektelen szenvedély nem ismer nemes érzelmeket, az csak bosszú ér és bosszút liheg jötevőivel szemben is. Az a közös érzés, mely a 187 magyarigeni nemes férfit lelkesítette, egy közös halált hozott nekik, a kegyelet egy közös sirba helyezte őket s egy közös emlékekkel jelezte hamvaikat.

Mi magyar tanítók eljöttünk e sirhoz, hogy a hazaszeretet ez emlékével hazafias lelkesedést mérítsünk s azt tanítványaink szívébe becsepegtessük, eljöttünk, hogy a kegyeletnek koszorúját ez emlékre letegyük, hogy ezen nemes és dicső férfiak emlékét megisztejlük.

Adja a magyarok Istene, hogy e hazának minden egyes polgára köleszőnösen megértve egymást e közös hazának szeretetében egyesüljön és e közös hazának boldogításában köleszőnösen vállaltve munkálkodjék, hogy e haza, a magyarok hazája nagy és dicső legyen, hogy állandó békében egy szebb és boldogabb jövőnek rakhassa le szilárd alapjait! Ugy legyen.”

Nagyon jó benyomást tett azon dicsérendő körülmény, hogy úgy a gyűlésen, mint a hazafias ünnepségen, valamint a közös étkezésen résztvett a község értelmisége és az állami iskola tantestülete teljes számban.

A szerkesztő üzenetei.

Többeknek. Koronagyűlésekről, stb.-ről beérkezett tudósításokat a közlésre várakozó nagy anyaghalmoz miatt kénytelenek voltunk jövő számunkra hagyni. Szíves elnézést kérünk.

Városi pénztári hivatal Gyf. Var. Lapunk már teljesen össze volt állítva. E számban tehát — legnagyobb sajnálatunkra — helyet nem adhattunk. Külömben a zsurnálistikai lovagiaság megkívánja, hogy az a lap, amely téves közleményt hozott, a rektifikációt is közölje. Azt hisszük meg is teszi.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kapható a **szabd. Hattyu gyógyszerár által Majna Frankfurt.**

Sárkány S. bankháza Budapest,

VI., 0-utca 6.

a magy. kir. szab. Osztályosorsjáték főarúsítója.

Telefon 80-89. Sürgőnyozim: Sárkányék, Budapest.

Folyó számla: Postai magy. keresk. banknál és a m. kir. postatakarékpénztárnál.

Legmagasabb pénzkölcsönt nyújtok sorsjegyekre és értékpapírokra, bárhol elzálogosított sorsjegyeket saját pénzemmel kiváltok és ezek nagyobb kölcsönt adok; letétjegy, zálogjegy beküldendő. Kedvező feltételek mellett a kölcsön részletekben is visszafizethető.

Budapesti s vidéki kereskedőknek, iparosoknak váltóit leszámítolom és könnyven törleszhető váltó és személyhitelt nyújtok.

Tisztviselők és katonatisztek amortizációs kölcsönt kaphatnak.

Háztulajdonosok és földbirtokosoknak II-ik és III-ik helyre való betáblázásra azonnal folyósíthatok. — Semmiféle előleges jutalékot nem kérek, ugyszintén minden levelet, válaszbeljegy nélkül is, rögtön elintézek.

SÁRKÁNY S. BANKHÁZA

Budapest, VI., 0-utca 6.

25 év óta törvényesleg bejegyzett cég.

Megjegyzés: A XVII-ik sorsjáték I-50 osztályú sorsjegyei már megváltak és kerem egyuttal b. megrendelési, a legjobb és legrosszabb kiszámlálásról előre biztosítom, minden nyeresényt azonnal kifizetek.

A következő szerencse számokat ajánlom, mert ezek nagy nyeresémnyel még nem lettek kisorsolva:

2979 12128 12953 16065 35733 44596

51325 58762 80847 99191 101580 105655

Kivágandó

Megrendelő lap.

Sárkány S. bankháza Budapest, VI., 0-utca 6.

Megrendelem önöknel a számú sorsjegyet

és ennek árát postautalvánnyal küldöm.

..... név: lakhely u. p.:

A nemkívántat tessenek áthuzni.

.....

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első orszá-
gos műes-
tészeti és
iparműve-
szetiintézet.
Alapított
1887-ben

Olajba oltárkép

magas centm.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök becsé van és egyszersmind szobadisz, továbbá előnyös nász-, név- és születésnap, vagy egyebb alkalmi és ünnepi ajándéknál szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabl. kivitelben készítem e Nagysága

Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150
	18	25	40	55	95	120	180

Poichromozott fa-szobrok,
aranyozott szellel

magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercegprimás úr ő emenciája 67,898. szám alatt és Tolna Festetich Tazsilo gróf úr ő nagyméltósága által ajánlv. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipsz-márvány (stucco), kereszték aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegő-nyebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

Egészen ingyen

zománcszobrot edényt nem kapnak sehol, de 6 főzőlábast és 6 főzőfazeket különféle nagyságban 12 darabot 1 frt. 75 kr.-ért én szállíthatok. Ingyen esomagosolás utánvetel mellett.

A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.

— Árjegyzeket ingyen küldök. —

Kohn, gyáriraktáros, Budapest.
VI. ker., Csengeri-utca 51.

Hirdetések jutányos árban felvételnek
e lap kiadóhivatalában.

ANGSTER JÓZSEF és FIA

pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**

PÉCSETT.

Alapított 1867.

Két arany, egy ezüst es egy nagy milleniumi
éremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitünő hangú es erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat.** — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatic) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód es regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nincs befolyással reájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzle-
letünkben 450-nél több **új orgona** mű került ki.

Raktáron kitünő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).

Mindenemű **javitásokat, hangolásokot** es át-
építéseket olcsón elvállalunk.

Árjegyzeket kívánatra ingyen küldünk.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ☉ Villamos világítás. ☉ Fürdő.

Telefon. ☉ Társas kocsik. ☉ Kitünő konyha. ☉ Valódi borok.

Kőbányai sör. ☉ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.